

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A közlekedési bűncselekmények sajátosságai II.

Szerző:

dr. Kállai Kitti

Nagykáta, 2020. július 20.

I. Bevezető gondolatok

Jelen tanulmány keretében a közlekedési bűncselekmények közül bemutatásra kerül a járművezetés ittas állapotban, a járművezetés bódult állapotban, valamint a járművezetés tiltott átengedése. A dolgozat célja - ahogy az I. részének is - a jelenleg hatályos a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) ezen közlekedési bűncselekményekre vonatkozó szabályozásának a speciális, jogalkalmazói szempontból kiemelendő sajátosságainak - kitérvén a korábbi szabályozáshoz képest lényeges változásokra - bemutatása, és a kapcsolódó releváns bírói döntések ismertetése.

A tanulmányban a fenti három közlekedési bűncselekmény büntető anyagi jogi szempontból történő bemutatására kerül sor, azonban először egy lényeges eljárásjogi szabályra térnek ki, mely indokoltsággal szolgálhat, hogy miért is ezen három közlekedési bűncselekmény került górcső alá vételre egy tanulmányon belül.

A közlekedési bűncselekmények elbírálása a jelenleg hatályos a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) értelmében a járásbírók hatáskörébe tartozik. Azonban az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 9/2018. (VI.29.) LÜ utasítás értelmében a közlekedési bűncselekmények [Btk. XXII. Fejezet] - kivéve az ittas állapotban, illetve bódult állapotban elkövetett járművezetést [Btk. 236. § (1) bekezdés, 237. § (1) bekezdés] és a járművezetés tiltott átengedését [Btk. 238. § (1) bekezdés] -, továbbá a közlekedés körében elkövetett, de nem a Btk. XXII. Fejezetében meghatározott bűncselekmény esetén a nyomozás felügyeletével és irányításával kapcsolatos tevékenységet a Be. 29. § (1) bekezdése alapján az utasítással kijelölt ügyészségként a főügyészség székhelyén lévő járási ügyészség (Pest megyében a Budakörnyéki Járási Ügyészség), a Fővárosi Főügyészség illetékességi területén a Budapesti VI. és VII. Kerületi Ügyészség látja el. Amennyiben az ügyben pedig vádemelésre került sor ezen ügyészség a vádiratot, a vádképviselőt megkönnyítő feljegyzést és az ügyiratokat a vádképviselő ellátására megküldi az általános illetékességgel rendelkező járási ügyészséghez. A Budapesti VI. és

VII. Kerületi Ügyészség az általa felügyelt közlekedési ügyekben a vádemelési és a vádképviselési tevékenységet is ellátja.¹

Ennek értelmében tehát főszabályként a közlekedési bűncselekmények esetén a nyomozás felügyeletével és irányításával kapcsolatos tevékenységet a Be. 29. § (1) bekezdése alapján az utasítással kijelölt ügyészség látja el, s csak a vádképviselési tevékenységet látja el az általános illetékességgel rendelkező járási ügyészség. Kivételt képez ezen főszabály alól a tanulmányban bemutatásra kerülő három közlekedési bűncselekmény, nevezetesen a járművezetés ittas állapotban, járművezetés bódult állapotban, valamint a járművezetés tiltott átengedése bűncselekmények alapesete, melyek megvalósulása esetén a nyomozás felügyeletével és irányításával kapcsolatos tevékenységet, valamint értelemszerűen a vádképviselési tevékenységet is az általános illetékességgel rendelkező járási ügyészség látja el.

II. Járművezetés ittas állapotban

Az ittas járművezetés a leggyakrabban előforduló közlekedési bűncselekmény² ezért kiemelt figyelmet érdemel. Az ittas járművezetés sajátos komplex védendő jogi tárgya a közlekedés biztonságán túlmenően az élet és testi épség veszélyének a megelőzése. A hazai bűnözés dinamikáját tekintve, illetve a 2018. évi bűnügyi statisztikai adatok szerint a 2018. évben a közlekedési bűncselekmények számának nem jelentős növekedését a közúton ittas állapotban elkövetett járművezetések okozták³.

Ezen bűncselekmény és sajátosságainak bemutatása során a jelenleg hatályos szabályos mellett a tanulmány kitér a jelenleg hatályos szabályozás által hozott változásokra, hiszen a korábbi szabályozáshoz képest másként szabályozza ezen kérdéskört, továbbá a jelenleg hatályos büntető kódex a járművezetéstől eltiltás büntetés és a fenti deliktum immáron közvetlen összekapcsolását is megteremtve, hatást gyakorolt a korábban kialakult bírói gyakorlatra.

¹ 9/2018. (VI.29.) LÜ utasítás 61. § (1)-(2) bekezdése

² http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/bunozes_es_igazsagszolgalatas_2009_2018.pdf

³ B/7481 a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2018. évi tevékenységéről alapján. http://ugyeszseg.hu/pdf/ogy_besz/ogy_beszamololo_2018.pdf

A jelenleg hatályos büntető törvény a korábbi szabályozástól eltérően az ittas állapotban elkövetett járművezetést *külön törvényi tényállásban* szankcionálja.⁴ A korábbi szabályozás az ittas vagy bódult állapotban történő járművezetést, mint a fenti bűncselekmény két lehetséges elkövetési magatartását egy törvényi tényállásba foglalta. A jelenleg hatályos büntető törvény ezt az egységet megbontotta és a bódult állapot alakzatot önálló deliktumként rendelte büntetni, habár a védendő jogi tárgyak és a büntetési struktúrájuk azonos.⁵

A bűncselekmény elkövetési magatartása az ittas állapotban való járművezetés. Az elkövetési magatartás két eleme külön-külön is értelmezését igényel. Először a "könnyebb" elem magyarázatával kezdem. Járművezetésen a tényállás alkalmazásában a vasúti, légi-, vízi-, vagy közúti jármű elmozdulással járó elindítását és haladás közbeni irányítását, szerkezetének, illetve gépeinek a haladás érdekében való működtetését, valamint haladási irányának meghatározását (kormányzását) értjük.⁶

Fontos és lényeges változás, hogy a tényállás megállapíthatóságához - a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1978. évi IV. törvény) normaszövegétől eltérően - az alanynak nem a szeszes italtól befolyásolt, hanem az *ittas állapota* szükséges.

A jelenleg hatályos büntető törvényhez fűzött kommentár a tényállás megváltoztatásának szükségességét azzal magyarázza, hogy a korábbi tényállás a bűncselekmény megállapíthatóságához a járművezetéskor megkövetelte a tettes szeszes italtól befolyásolt állapotát, amely bizonyítás-elméleti visszasságokhoz vezetett. A korábbi normaszöveg rendelkezése alapján a tettes meghatározott időpontra vonatkoztatott szeszes ital fogyasztásából származó egyéni befolyásoltságát kellett vizsgálni, illetve megállapítani. A befolyásoltság egzakt módon, közvetlenül nem mérhető, arra csak más mért adatokból: a szervezetből különböző módszerekkel kimutatott alkohol mennyisége alapján lehetett szakértői módszerekkel következtetni. E következtetési folyamat esetenként bizonytalansági tényezőket tartalmaz. Bár az etilalkohol szervezetre gyakorolt, a vezetési képességre hátrányosan ható mechanizmusa általánosságban jól meghatározható, mégis a

⁴ Btk. 236.§ (1) bekezdése kimondja, hogy aki ittas állapotban vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású úszólétesítményt vagy közúton, illetve közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet vezet, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵ MÉSZÁROS Ádám: Az ittas járművezetés egyes kérdéseiről. *Miskolci Jogi Szemle*, 9. évfolyam 2014/1. 164.o.

⁶ POLT Péter (2013) i.m. 192.o.

büntetőeljárások során minden kétség nélkül nem zárható ki az sem, hogy más-más terhelt esetében ezek egyéni eltéréseket is mutathatnak.⁷

Érdeemes a jelenlegi helyzet előzményeit is röviden bemutatni, mivel az jelentősen elősegíti a hatályos szabályozás megértését.

Az 1978. évi IV. törvény 188.§-a határozta meg az ittas járművezetés törvényi tényállását a következőképpen: „Aki szeszes italtól befolyásolt állapotban vagy a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt vasúti vagy légi járművet, valamint gépi meghajtású vízi járművet vagy úszó munkagépet, avagy közúton gépi meghajtású járművet vezet, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”. A kulcskategória tehát a „szeszes italtól befolyásolt állapot” volt. Az ittas járművezetésnek a 2013. július 1. napjáig hatályos 1978. évi IV. törvényben szereplő törvényi tényállása normatív büntethetőségi feltételként szabályozta tehát azt, hogy a járművezetőre a megelőzően fogyasztott szeszesital ténylegesen hátrányosan hatást gyakoroljon, mivel a tényállásban a „befolyásolt” fogalma is megjelent. Így tehát ezen tényállási elem megállapításához nem volt elegendő, hogy az elkövető szeszesitalt fogyasztott, hanem az is szükséges volt, hogy az italfogyasztás a vezetési képességre érdemi kihatással legyen.⁸ A törvény azonban nem határozta meg, hogy kit kell ilyen állapotban levő személynek tartani. Az addig kialakult bírói gyakorlat alapján az ittas járművezetés megállapítása szempontjából a szeszes italtól befolyásolt állapoton olyan állapotot kellett érteni, amelynél a véralkohol-koncentráció foka, valamint a klinikai tünetek együttes értékelése alapján megállapítható, hogy a szeszes ital fogyasztása következtében a járművezető már nem képes a biztonságos vezetésre.⁹ A bírói gyakorlat úgy alakult, hogy 0,51 - 0,8 gramm/liter ezrelék alkoholszint esetén az úgynevezett klinikai tünetektől tette függővé, hogy megállapítható-e ez az állapot. Ilyen tünetek hiányában nem állapította meg a bűncselekményt, 0,8 ezrelék feletti alkoholszint esetén azonban már csaknem teljes körűen igen. Egy bizonyos határig tehát figyelemmel volt az egyének eltérő alkoholtűrő képességére, de egy bizonyos szint felett erre már főszabályként nem látott lehetőséget.¹⁰

⁷ 2012. évi C. törvény indokolása

⁸ FRANCZIA Barbara: Az ittas járművezetés jogalkalmazási dilemmái az új Btk. tükrében. *Jura*, 2013/2. 51.o.

⁹ BH1998.163.

¹⁰ Dr. Katona Sándor kúriai bíró Pázmány Péter Katolikus Egyetemen közlekedési szakjogász képzés keretébeni 2020. április 27-ei előadás anyagából

Lényeges változást hozott a 2013. július 1. napjával hatályba lépett 2012. évi C. törvény, vagyis a jelenleg hatályos büntető törvény. A jogalkotó az ittas járművezetés törvényi tényállásából kiemelte a befolyásoltság fogalmát, és helyette az ittas állapot tényállási elemet vezette be. Az igazi változás azonban nem is a törvényi tényállásban, hanem a közlekedési bűncselekmények fejezet értelmező rendelkezései között található a Btk. 240. § (3) bekezdésében volt, melynek keretében a jogalkotó meghatározta az ittas állapot fogalmát. E szerint: A 236. és a 238. § alkalmazásában ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb értéket eredményező szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van. Az új büntető törvény tehát már maga határozta meg a véralkohol szintet. Újdonság, hogy a véralkoholszint mellé került a levegőalkohol szint is, 0,25 milligramm/liter ezreléknél nagyobb szint esetén beszélhetünk ittas állapotról. Ugyanakkor szigorított is, mert a korábbi gyakorlat 0,8 ezrelék véralkohol szint helyébe a 0,5 ezrelék került.

Fordulatot az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény hozott, melynek 2014. január 1-jével hatályba lépett 118.§ (4) bekezdése módosította a Btk. eredeti 240.§ (3) bekezdését. A korábbi „értéket eredményező” szövegrész helyébe tehát „érték előidézésére alkalmas” kifejezés került. A módosított és jelenleg is hatályos szöveg értelmében: A 236. és a 238. § alkalmazásában ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol- koncentrációnál nagyobb érték előidézésére alkalmas szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van.¹¹

A Kúria 2018-as elvi döntésében kimondta, hogy a Btk. 236. § (1) bekezdése értelmében ittas állapotban vesz részt a közúti közlekedésben az, aki a vezetést megelőzően szeszes italt fogyaszt. Az alkoholos befolyásoltság és a vezetéskori alkoholkoncentráció a jelenlegi - 2014. január 1. napjától, azaz az elkövetéskor is hatályos - szabályozásban nem képezi a bizonyítás tárgyát. Az ittas állapot megállapításához és a bűncselekmény megvalósulásához nem szükséges, hogy a Btk. 240. § (3) bekezdésében meghatározott alkoholkoncentráció a cselekmény elkövetésének idejére bekövetkezzen és a vezetéskor fennálljon. Elegendő annak bizonyítása, hogy a Btk. 240. § (3)

¹¹ Btk. 240. § (3) bekezdése

bekezdésében meghatározott alkoholkoncentrációt előidéző alkohol az elkövető szervezetébe a vezetés megkezdése előtt kerüljön. Az ittas állapot ezért akkor is megállapítható, ha a felszívódás még csak folyamatban volt és a vezetéskor még nem állt fenn a Btk. 240. § (3) bekezdésében meghatározott alkoholszint. Erre figyelemmel a vérvételi eredmények azt támasztják alá, hogy a terhelt szervezetében a vezetéskor olyan mennyiségű szeszes ital volt, amely alkalmas volt a Btk. 240. § (3) bekezdésében meghatározott értéket meghaladó véralkohol-koncentráció előidézésére, ekként a bűncselekmény elkövetésének megállapítására.¹² Azt kell tehát bizonyítani, hogy a vezetéskor olyan mennyiségű alkohol volt a járművezető szervezetében, mely alkalmas volt a meghatározott alkohol-koncentráció kialakítására.

Ezzel a jogalkotó büntethetővé tette a gépi meghajtású jármű vezetését megelőző olyan szeszes ital fogyasztását is, mely a vezetés idejében még nem eredményez a meghatározottaknak megfelelő alkohol-koncentrációt, de az ebből származó alkohol már az elkövető szervezetében van.

A büntető törvény jelenlegi megfogalmazása már nem hagy kétséget: az „alkalmasság” fennáll akkor is, ha a vezetéskor még nem következett be meghatározott véralkohol szint elérése (az a felszívódás folytán csak folyamatban volt). Természetesen, ha már be is következett, akkor a többen benne van a kevesebb elv alapján szintén ugyanaz a helyzet. Annak a bizonyítására, hogy már a vezetéskor is a szervezetben volt a megfelelő mennyiségű alkohol, szolgál a vérvételkori alkoholszint meghatározás. Nyilvánvaló, hogy már a vezetéskor is alkalmas mennyiségnek kellett lennie annak a mennyiségnek, amely később - a vérvételkor - elő is idézte a meghatározott véralkohol szintet. Természetesen a „ráivásra” való hivatkozás problémája e módosítással sem szűnt meg, hiszen az alkoholnak már a vezetéskor a szervezetben kell lennie, de a vezetés kori alkoholszint meghatározásának bizonyítási problémáit kétségtelenül orvosolta. A korábbi jogi helyzetben ugyanis problémát okozott, hogy az orvosszakértő bizonyos esetekben nem tudott véleményt adni arra, hogy az elkövető vérében mennyi volt a vezetéskor az alkoholszint (nem volt adat az italfogyasztás idejére, bizonyos időtartam eltelte esetén sem volt vélemény adható).¹³

¹² EBH2018. B17.

¹³ Dr. Katona Sándor i.m.

A hatályos büntető jogi kódex fenti módosítása ugyanakkor jelentős problémát vetett fel az ittas járművezetés *minősített eseteire*¹⁴ nézve.

A hatályos szabályozás szerint tehát csupán a szervezetben levő alkohol léte az empirikusan bizonyítandó, ha az még nem szívódott fel, akkor csupán a jogszabályi vélelem folytán tekintendő az elkövető „ittas állapotban levő személynek”, ténylegesen nem az. Ez még az alapesetre nézve elfogadható, mert a jogalkotó egyfajta veszélyt pönalizált. „Okozni” azonban csak „ténylegesség” tud. Más kérdés jogszabállyal kimondani, hogy valakit akkor is ittas állapotban levőnek kell tekinteni, ha még nem az, mint azt kimondani, hogy akkor is balesetet ittasan okozónak kell tekinteni, ha a baleset okozásakor még ténylegesen nem volt ittas. A leglényegesebb különbség az, hogy itt még az általános élettapasztalat alapján sem mondható, hogy aki a későbbiekben „ittas” lesz, az inkább elkövet bizonyos jellegű közlekedési szabályszegéseket, mint aki nem lesz ittas. Nyilván az előbb kifejtésre tekintettel a joggyakorlat úgy alakult, hogy az ittas járművezetés minősített eseteiért való büntetőjogi felelősség nem alapulhat csupán a Btk. 240. § (3) bekezdésének értelmező rendelkezésén. Minősített eset megállapításához csak a vezetéskori ittasság - szervezetben már meglevő 0,50 gramm/liter véralkoholszint feletti érték - esetén van lehetőség, egyéb esetben az ittas járművezetés halmazatban áll a megvalósított közlekedési bűncselekménnyel.¹⁵

Maga az ittas járművezetés nem okoz közvetlenül eredményt. Az eredményt a közlekedési szabályszegés (pl.: gyorsajtás, elsőbbségi szabály megsértése stb.) által okozott közlekedési baleset hozza létre.

A minősített esetek megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha az ittas állapotban történő járművezetés okozta a súlyos sérülést, vagy a halált. E káros következményeknek okozati kapcsolatban kell állniuk a jármű ittas állapotban történt vezetésével. A baleset rendszerint valamely speciális közlekedési szabály megszegésével áll közvetlen kapcsolatban (mert az elkövető az ittassága folytán túllépi a megengedett sebességet, nem tanúsítja a kellő figyelmet,

¹⁴ Btk. 236.§ (2) bekezdése értelmében a büntetés büntett miatt

a) három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény súlyos testi sértést,

b) egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény maradandó fogyatékossgot, súlyos egészségromlást vagy tömegszerencsétlenséget,

c) két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény halált,

d) öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény kettőnél több ember halálát okozza, vagy halálos tömegszerencsétlenséget okoz.

¹⁵ Dr. Katona Sándor i.m.

körültekintést, megszegi az elsőbbségadásra, az előzésre, a követési távolságra stb. vonatkozó rendelkezéseket). A speciális szabály megszegésének alapja azonban az ittas állapot, amely valamennyi közlekedési ágazatban általános tilalomként nyert meghatározást. Az okozati összefüggés tehát akkor állapítható meg, ha az elkövető az ittassága miatt sérti meg azt a közlekedési magatartást előíró jogi normát, amely a minősítő eredmény közvetlen okának tekintendő.¹⁶ Amennyiben a halálos eredményhez olyan közlekedési szabálysértés vezetett, amely az ittas állapottól független, úgy az elkövető terhére a Btk. 235. § (1) és (2) bekezdés b) pontja szerinti halálos közúti baleset gondatlan okozása vétségének, és az ittas járművezetés vétségének halmazati megállapítása jöhet szóba (BH2006. 480.).

Arra figyelemmel, hogy a minősítő körülmények felsorolása a nyolc napon túli büntetőjogi gyógytartamot meghaladó súlyos sérüléssel indul, így a könnyű sérülés a gyakorlatban az alapeset keretei között - mint súlyosabb büntetés kiszabását megalapozó körülmény - bírálendő el.¹⁷

A járművezetés ittas állapotban bűncselekménynek privilegizált eset nincs, de szabálysértési alakzata van. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 217. §-ában a kiemelt közlekedési szabálysértések körében szabályozza a jogalkotó az ittas vezetés szabálysértést. Az ittas vezetés szabálysértését az követi el, aki szeszes ital fogyasztásából származó alkohollal, azaz 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál kisebb vagy pontosan akkora értéket eredményező szeszesital fogyasztásából származó alkohollal a szervezetében vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, illetve nem gépi meghajtású vízi járművet vezet.¹⁸ Mindenképpen kiemelést érdemel, hogy az akár gépi, akár nem gépi meghajtású közúti járművek bűncselekményi értékhatárt el nem érő alkoholértékkel való vezetése nem szabálysértést, hanem közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegést valósít meg.¹⁹

¹⁶ BH2018. 105.

¹⁷ POLT Péter (2013) i.m. 193.o.

¹⁸ Szabs.tv. 217.§ a) pont.

¹⁹ A közúti áru fuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatokról szóló 156/2009. (VII.29.) Korm.rendelet 11/D melléklete.

A bűncselekmény alapesete szándékos bűnösségű vétség, büntetti alakzatában pedig a minősítő körülményekre a tettesnek kizárólag a gondatlansága terjedhet ki, ugyanis amennyiben akár az alapeset körében értékelendő könnyű testi sértésre, akár a minősítő körülményként írt sértő eredmények akármelyikére is legalább eshetőlegesen szándékkal bír, úgy élet, vagy testi épség elleni bűncselekmény (testi sértés, emberölés) elkövetéséért vonható felelősségre.²⁰

A tényállás a bűncselekmény megvalósíthatósága szempontjából különbséget tesz gépi és nem gépi meghajtású jármű között. A bűncselekmény - legfeljebb könnyű sérüléssel járó - vétségi alakzata a vasúti vagy a légi járművek közül bármelyikkel, az úszólétesítmények vagy a közúti járművek közül pedig csak a gépi meghajtásúakkal követhető el. A bűncselekmény minősített eseteinek bármelyike azonban a fenti járműveken túl már nem gépi meghajtású úszólétesítménnyel, vagy közúton, illetve nem gépi meghajtású közúti járművel, tehát mind a négy közlekedési ágazat összes járművével elkövethető.

A tényállás alkalmazásában mind a négy közlekedési ágazatban gépi meghajtású járműnek azt tekintjük, amelyet beépített erőgép hajt.²¹ Erre tekintettel a közúti járművek vonatkozásában a gépi meghajtású jármű kategória szélesebb a KRESZ 1. számú függelékének II. pont b) alpontjában felsorolt gépjárművek kategóriájánál, ugyanis a gépjármű kategóriába nem tartozó mezőgazdasági vontató, lassú jármű, segédmotoros kerékpár és villamos vezetésével is elkövethető a bűncselekmény.

A gépi meghajtású közúti járművek vezetése esetén szituációs elemként írja elő a tényállás az elkövetés helyét, amely a korábbi törvényi tényállásban, alapesetben kizárólag a közút²² volt, ám a jelenlegi büntető törvény a közforgalom elől el nem zárt magánúton elkövetett vezetést is büntetni rendeli. Ez arra tekintettel vált szükségessé, hogy a mindennapi közlekedési gyakorlatban - az egyre számosabbá váló közforgalom elől el nem zárt magánutakon, pl. hipermarketek parkolóiban, vagy benzinkutak szervízútjain, stb. - mind gyakoribbá vált az ittas állapotban elkövetett járművezetés, amely fokozott társadalomra veszélyessége miatt a szabálysértésként való értékelésnél szigorúbb

²⁰ 2012. évi C. törvény indokolása

²¹ BH1985. 332.

²² A közút fogalmát a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 32. § (1) bekezdése, illetve a KRESZ 1. sz. függelék I. a) pontja határozza meg.

megítélést, és büntetőjogi szankcionálást követel meg.²³ A bűncselekmény elkövetésének helye a vasúti, a vízi, a légi közlekedési útvonal, míg a közúti közlekedésben a közút, valamint a közforgalom elől el nem zárt magánút.

A bűncselekmény elkövetője tettesi minőségben az ittas állapotú személy, aki a tényállásban felsorolt járműveket vezeti. Büntetőjogi szempontból irreleváns, hogy a járművezető rendelkezik-e vezetői engedéllyel, vagy sem, illetve van-e kellő gyakorlata az adott jármű vezetésében.

A bűncselekmény nem eredmény bűncselekmény, eredmény bekövetkezése nélkül, magával a szeszes ital fogyasztásából származó, a tényállásban meghatározott érték meghaladásának előidézésére elégséges mennyiségű alkohollal a szervezetben való vezetéssel befejezetté válik.

A joggyakorlat számára kérdést vetett fel az elektromos kerékpárok megjelenése és elterjedése. A kerékpár fogalmát a KRESZ 1. sz. függelék II. pontjának r/1. pontja 1997. szeptember 15-étől erre figyelemmel a következőképpen határozza meg: Olyan két- vagy háromkerekű jármű, amelyet emberi erő hajt és azt legfeljebb 300 W teljesítményű motor segíti.

Kérdés, hogy az elektromos kerékpár ittas állapotban való vezetése megvalósítja-e az ittas járművezetés vétségét? Illetve kérdéses az is, hogy mi a helyzet az elektromos rollerrel?

Az első kérdés több szempontból is relevanciával bír. Először is, hogy maga a bűncselekmény megvalósul-e ezen magatartás kifejtésével, másodszor pedig a járművezetéstől eltiltás alkalmazhatósága kapcsán, melyre dolgozatom későbbi részében térek majd ki.

Az elektromos kerékpárt - bekapcsolt állapotban - elektromotor, tehát gép hajtja, ezért gépi meghajtású jármű. Tehát az elektromos meghajtással működő kerékpár vezetése megvalósítja az ittas járművezetés vétségét.²⁴

A jelenlegi felfogás szerint az elektromos roller nem jármű, gépi meghajtású ugyan, de nem jármű, és ez zárja ki a bűncselekmény megállapíthatóságát.

²³ 2012. évi C. törvény indokolása

²⁴ BH2013. 144.

Megjegyzendő, hogy ez ítéletekben - az előbb kifejtettekre tekintettel - nem elegendő annak rögzítése, hogy az elkövető elektromos kerékpárral közlekedett: szükséges még annak rögzítése is, hogy az elkövető bekapcsolt motorral közlekedett. Mivel pedig 300 W motorteljesítményig „kerékpár a kerékpár” annak rögzítése is kívánatos, hogy milyen volt a motor teljesítmény.

Az elektromos kerékpár megjelenése és a büntető törvény megváltozott szabályozása a járművezetéstől eltiltás alkalmazhatósága tekintetében is új helyzetet teremtett. Az elektromos meghajtású kerékpár - mivel gépi meghajtású - bekapcsolt motorral való ittas állapotban való vezetése megvalósítja az ittas járművezetés vétségét. Mivel azonban 300 W motorteljesítményig az ilyen jármű kerékpárnak minősül - KRESZ 1. számú függelék II/r/1. pont -, amelynek vezetése nem engedélyhez kötött, az 1978. évi IV. törvényt alkalmazva járművezetéstől eltiltás nem lenne alkalmazható. A jelenleg hatályos büntető törvény azonban az esetkört kibővítette, az ittas járművezetés elkövetése további alkalmazási okot képez.²⁵

A jogalkalmazói gyakorlatban esetenként bizonytalanság tapasztalható abban a kérdésben, hogy el kell-e rendelni annak a járműnek, mint az elkövetés eszközének az elkobzását, amelyet az ittas állapotban elkövetett járművezetés bűncselekmény elkövetője a törvényi tényállás megvalósításakor vezetett. A büntető törvény kimondja, hogy el kell kobozni azt a dolgot, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy arra szántak.²⁶ A Legfőbb Ügyészség álláspontja értelmében a Btk. 236. §-ában írt esetekben azonban az a jármű, amellyel az elkövető a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja valójában nem eszköze a bűncselekménynek, hanem az a szükségképpen alapfeltétele, amely a tényállásszerű elkövetési magatartástól elválaszthatatlan. Ekként annak elkobzására a törvényi előfeltétel hiányában nem kerülhet sor, még a Btk. 72. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján sem.²⁷

A deliktum stádiumai kapcsán említést érdemel, hogy a gyakorlatban az ittas járművezetés befejezett alakzata fordul elő általában, hiszen befejezett a bűncselekmény, ha az ittas állapotban lévő járművezető a jármű haladásához nélkülözhetetlen vezetéstechnikai teendők elvégzése eredményeként a jármű, álló helyzetéből megindul, mozgásba lendül. A megtett út hosszának a

²⁵ Btk. 55. § (2) bekezdése értelmében a járművezetéstől el kell tiltani azt, aki járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt követ el. Különös méltánylást érdemlő esetben a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

²⁶ Btk. 72. § (1) bekezdés a) pontja

²⁷ Legfőbb Ügyészség Büntetőbírószági Ügyek Főosztálya Bf.109/2017/2-I. számú leirat

befejezettség megállapítása szempontjából nincs jelentősége. A bűncselekmény kísérlete valósul meg, ha az elkövető a járművezetés szándékával a gépi meghajtású jármű motorját beindítja, vagy erre vonatkozóan sikertelen kísérletet tesz, de a gépjármű mozgása, helyváltoztatása elmarad²⁸. A bűncselekmény előkészülete nem büntetendő, ezért az ittas állapotú személynek a motor beindításának szándékával a volán mögé, illetve a motorkerékpár nyergére ülése, az indítókulcs elfordítás nélküli behelyezése nem valósít meg bűncselekményt.²⁹

Az ittas járművezetés természetes egység, mivel önmagában a járművezetés folyamatos magatartást feltételez, ezért az egyazon alkalommal elfogyasztott szeszes ital hatására kialakult ittas állapotban történő járművezetés - bármilyen okból és akárhányszor szakad is meg időlegesen a vezetés, például, ha rendőri intézkedés után ismételtlen vezet - nem tartozhat a folytatólagosság körébe.³⁰ Az ittas járművezetés esetében akkor kerülhet sor többrendbeli bűncselekmény megállapítására, ha az elkövető kijózanodása után ismét szeszes italt fogyaszt, majd újból járművet vezet.³¹

III. Járművezetés bódult állapotban

A korábbi szabályozáshoz képest jelentős változás, hogy a jelenleg hatályos büntető törvény külön tényállásban rendeli büntetni az ittas és a bódult állapotban való járművezetést³².

Ezen deliktum kapcsán a tanulmány csak az ittas járművezetéshez képest eltérő szabályokra tér ki. A tényállás - a korábbi szabályozással azonosan - a bűncselekmény megállapíthatóságához megköveteli azt, hogy a jármű vezetésekor a tettes a vezetési képességére hátrányosan ható szer (ide nem értve a szeszes ital fogyasztásából származó alkoholt) befolyása alatt álljon.³³

²⁸ BH1995. 382.

²⁹ HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.*

³⁰ BH1992. 77.

³¹ BH1982. 268.

³² Btk. 237. § (1) bekezdése értelmében, aki a szeszes ital fogyasztásából származó alkohol kivételével vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású úszólétesítményt vagy közúton, illetve közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet vezet, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³³ Btk. 237. (1) bekezdése

A vezetési képességre hátrányosan ható szer fogalma magába foglal minden kábítószer, pszichotróp anyagot, kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagot vagy szert, amely kémiai-biológiai sajátosságaira, az emberi szervezetre gyakorolt különböző tartamú és jellegű élettani hatásaira, a szervezetből való eltérő, hosszabb-rövidebb időtartamú kiürülésére tekintettel csak annyi állapítható meg, hogy aki a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt (bódult állapotban) járművezetőként vesz részt a közlekedésben, egészen bizonyosan fokozott veszélyt jelent a közlekedés biztonságára, és más személyek életére, testi épségére. Arra figyelemmel azonban, hogy kábítószer, kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagok vagy szerek vezetési képességre gyakorolt hátrányos hatása - azok fent írt sokféleségére és az egyéni szervezetre gyakorolt különböző hatásaira tekintettel - (szemben az etilalkohollal) nem köthető törvényi tényállásban rögzíthető egzakt mérőszámhoz vagy mérőszámokhoz, ezért a jogalkotás - az orvosszakértői ismeretek mai állása mellett - nem tekinthet el a vezetési képességre hátrányosan ható szer hatása alatt állás tényállási elemként való megkövetelésétől, a jogalkalmazás pedig a tényállással kapcsolatos minősítés megállapításakor a bódult állapotra vonatkozó bizonyítástól.³⁴ Tehát a befolyásoltság bizonyításához orvosszakértő igénybevétele szükséges.³⁵

A jogértelmezők között hosszas vita alakult ki a tekintetben, hogy az új törvényi tényállásból adódóan az ittas állapot és a bódult állapot együttes fennállása esetén megállapítható-e halmazat. Ennek kapcsán hangzottak el érvek pró és kontra is, melynek kapcsán a Legfőbb Ügyészség a jogértelmezési vita kapcsán arra az álláspontra helyezkedett, hogy a két cselekmény törvényi egységet képez, és halmazati elkövetés nem állapítható meg.³⁶ Ezen álláspontját a Legfőbb Ügyészség Büntetőbírói Ügyek Főosztályának a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény rendelkezéseivel összefüggésben adott állásfoglalásairól szóló összeállításában is megerősítette, hogy amennyiben az ittas járművezető egyúttal vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt is áll - a jogtárgyak azonosságára figyelemmel - csak a 236. § szerinti bűncselekmény megállapításának van helye, a bódultságot okozó szer befolyása a büntetés kiszabása körében értékelendő. A Btk. 237. § szerinti bűncselekmény megállapításának van azonban helye, ha az elkövető a szeszes ital és a vezetői képességre hátrányosan ható más szer együttes

³⁴ 2012. évi C. törvény indokolása

³⁵ Dr. Szabados György igazságügyi orvos szakértő közlekedési szakjogász képzés keretébeni 2020. tanév tavaszi félévében tartott előadás anyagából: a befolyásoltság vizsgálata során a „nullhipotézis” nézőpont értelmében a kábító- vagy pszichoaktív szer hatása alatt történt cselekmény akkor vélemezhető, ha az illető szer vagy annak biológiailag aktív metabolitjai a vérből kimutathatóak.

³⁶ LÁNCZI Rajmund János: A közlekedési bűncselekmények anyagi jogi szabályainak módosulása az új Btk.-ban, és az ebből eredő jogalkalmazási és jogértelmezési problémák. *Ügyészek Lapja* 2013/6. 98.o.

hatásaként kialakult bódult állapotban vezet, ám a 240. § (3) bekezdésében írtak alapján nem tekinthető ittas állapotban lévő személynek.³⁷

IV. Járművezetés tiltott átengedése³⁸

Nemcsak az ittas vagy a bódult állapotban történő járművezetés, hanem a járművezetés tiltott átengedése deliktum is veszélyezteti a közlekedés biztonságát.

Ezen bűncselekmény kapcsán a jogalkotó a jármű vezetésének a tényállásban írt olyan személy részére való átengedését pönalizálta, aki a jármű vezetésére aktuális állapota, vagy állandó fogyatékosága, egészségkárosodása miatt alkalmatlan.³⁹

Aktuális állapota miatt alkalmatlan a járművezetésre az ittas személy, a vezetési képességére hátrányosan ható szer (kábitószer, kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag vagy szer) hatása alatt álló - bódult - személy; továbbá az, aki gyermekkorára tekintettel testi vagy gondolkodásának fejletlensége miatt még képtelen a jármű gépeinek működtetésére, a jármű biztonságos irányítására; valamint az, aki valamilyen trauma következtében időlegesen érzékelésében, gondolkodásában vagy mozgásában a járművezetői képességére is kiható mértékben akadályoztatott.⁴⁰

Jármű vezetésének átengedésén a jármű birtokba adását, vagy a járművezetés lehetővé tételét egyaránt érteni kell, amely megvalósulhat szóbeli engedéllyel, tevőlegesen, illetve akár ráutaló magatartással is. A járművezetés tiltott átengedésének bűncselekményi megvalósulásakor az átengedésnek határozott, félreérthetetlen módon kell történnie, így kifejezett felszólítással, az átvevő kérésének teljesítésével, hozzájárulással, de akár azzal a concludens ténnyel is, ha az átengedő az indítókulcsot a vezetésre ittassága, bódult állapota vagy egyéb okból alkalmatlan

³⁷ Legfőbb Ügyészség Büntetőbírósi Ügyek Főosztálya Bf.72/2013.

³⁸ Btk. 238. § (1) bekezdése alapján, aki vasúti vagy légi jármű, gépi meghajtású úszólétesítmény vagy közúton, illetve közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású jármű vezetését ittas vagy bódult állapotban lévő személynek, illetve a vezetésre egyéb okból alkalmatlan személynek átengedi, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁹ BH1989. 302. A járművezetés tiltott átengedésének vétsége nem állapítható meg, ha a terhelt a gépkocsi vezetését gépjárművezetői engedéllyel nem rendelkező, de arra alkalmas és képes személynek engedi át; ez a cselekmény csupán szabálysértésként értékelhető.

⁴⁰ POLT Péter (2013) i.m. 205.o.

személynek átadja. Ilyen kifejezett reálcselekmény hiányában a járművezetés tiltott átengedése nem állapítható meg. Ennek megfelelően nem valósult meg tiltott átengedés, amikor a II. r. terhelt élettársának, az I. r. terheltnek még akkor engedte meg az ő tulajdonát képező gépjárműnek a vezetését, amikor az még józan állapotban volt, s vezetői engedéllyel rendelkezve a járművet még jogszerűen vezethette. Az I. r. terhelt ezt követően fogyasztott szeszes italt, majd a II. r. terhelt tudta és jelenléte nélkül ült újra autóba, s indult azzal a szórakozóhelyről korábban eltávozott élettársa (a II. r. terhelt) után. A II. r. terhelt csak akkor szállt be a gépkocsiba, amikor az I. r. terhelt utolérte. A II. r. terhelt magatartása ezért tiltott átengedést nem valósított meg. Amint következetes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy az ittas vezető mellett ülő utas nem bűnsegéde az ittas vezetésnek, úgy a vezetésre adott jogszerű felhatalmazást, a vezetés korábbi jogszerű átengedését sem teszi jogszerűtlenné az a cselekmény, hogy a tulajdonos beült az ittas személy által vezetett gépkocsiba, amely tovább folytatta addig már megkezdett útját.⁴¹

A bűncselekmény szabálysértési alakzata⁴² pedig az ittas állapot kiváltását el nem érő mennyiségű szeszes italt fogyasztó személy számára tiltja a járművezetés átengedését.⁴³

A járművezetés tiltott átengedésének rendbeliségét tekintve a bűncselekmény annyi rendbelinek értékelendő, ahány személynek történt az átengedés.⁴⁴

V. Összegzés

Egyértelműen kitűnik, hogy a korábbi szabályozáshoz képest - a járművezetés ittas állapotban és járművezetés bódult állapotban bűncselekmények kapcsán - a jogalkotó szembetűnő változásokat eszközölt a jelenleg is hatályos büntető kódex 2013. július 1. napjával történő hatályba lépésével. A járművezetés tiltott átengedése jelenleg hatályos szabályozása is kibővült a közforgalom elől el nem zárt magánút fogalmával.

⁴¹ BH2018. 295.

⁴² Szabs.tv. 217.§ b) pont

⁴³ BH1994. 581.

⁴⁴ BH.1985. 368.

A Btk. a korábbi szabályozáshoz képest az egységet megbontotta és a bódult állapotba elkövetést önálló deliktumként rendelte büntetni, habár a védendő jogi tárgyak és a büntetési struktúrájuk azonos. A miniszteri Indokolás szerint az elkülönítés azért volt indokolt, mert az olyan fokban ittas járművezető személynek a cselekménye, akinek a vezetési képességére az elfogyasztott alkohol mennyisége már kihatással van (befolyásolt állapotú), e bűncselekmény tényállására tekintettel ne essen kétszeres értékelés alá.

Pozitív irányú változásként értékelem az objektív, törvényi szinten definiált ittas állapot fogalmának megjelenését a jelenleg hatályos Btk.-ban. A tényállás megváltoztatását az tette szükségessé, hogy a korábbi tényállás a bűncselekmény megállapíthatóságához a járművezetéskor megkövetelte a tettes szeszes italtól befolyásolt állapotát, amely bizonyítás-elméleti visszasságokhoz vezetett. A korábbi normaszöveg rendelkezése alapján a tettes meghatározott időpontra vonatkoztatott szeszes ital fogyasztásából származó egyéni befolyásoltságát kellett vizsgálni, illetve megállapítani.⁴⁵ Az ittas állapotban elkövetett járművezetés azonban olyan jogellenes magatartás, amely a befolyásoltság létrejöttének reális lehetősége esetén is eléri azt a veszélyességi szintet, amely büntetőjogi következmények kilátásba helyezését indokolja.

Figyelemre érdemes, hogy az új szabályozás - a régi tényálláshoz hasonlóan - továbbra is széles körben biztosít lehetőséget a bűncselekményi értékelés szintjét el nem érő alkohol-koncentráció mellett megvalósuló elkövetések szabálysértési eljárásban, illetőleg közigazgatási eljárásban való elbírálására.

A büntetés kiszabás területére pedig a járművezetéstől eltiltás büntetés alkalmazhatóságának kiszélesítése, főszabálykénti kötelező alkalmazása, és immáron a bűncselekmény és szankció közvetlen összekapcsolását megteremtő, a Btk. 55. § (2) bekezdésében megfogalmazott új önálló ok bevezetése jelentős hatást gyakorolt.

⁴⁵ 2012. évi C. törvény indokolása

Felhasznált irodalom

- FRANZIA Barbara: Az ittas járművezetés jogalkalmazási dilemmái az új Btk. tükrében. Jura, 2013/2.
- HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.
- LÁNCZI Rajmund János: A közlekedési bűncselekmények anyagi jogi szabályainak módosulása az új Btk.-ban, és az ebből eredő jogalkalmazási és jogértelmezési problémák. Ügyészek Lapja 2013/6.
- MÉSZÁROS Ádám: Az ittas járművezetés egyes kérdéseiről. Miskolci Jogi Szemle, 9. évfolyam 2014/1.
- POLT Péter: Új Btk. Kommentár 4. Kötet, Különös rész. Budapest, Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, 2013.

Felhasznált jogszabályok

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény és miniszteri indokolása
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény
- A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet
- Az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 9/2018. (VI.29.) LÜ
- A közúti árufuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatokról szóló 156/2009. (VII.29.) Korm.rendelet 11/D melléklete.

Bírósági döntések, Büntető Kollégiumi vélemények, Egyéb

- EBH2018. B17.
- Bh1982. 268.
- BH1985. 332.
- BH1985. 368.
- BH1989. 302.
- BH1992. 77.
- BH1994. 581.
- Bh1995. 382.
- BH1998.163.
- BH2006. 480.
- BH2013.144.
- BH2018. 105.
- BH2018. 295.
- Legfőbb Ügyészség Büntetőbírósági Ügyek Főosztálya Bf.72/2013. számú leirata
- Legfőbb Ügyészség Büntetőbírósági Ügyek Főosztálya Bf.109/2017/2-I. számú leirat
- Dr. Katona Sándor kúriai bíró Pázmány Péter Katolikus Egyetem közlekedési szakjogász képzés keretében 2020. április 27-ei előadás anyaga
- Dr. Szabados György igazságügyi orvos szakértő Pázmány Péter Katolikus Egyetem közlekedési szakjogász képzés keretében 2020. tanév tavaszi félévében tartott előadás anyagából

Internetes hivatkozások

- B/7481 a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2018. évi tevékenységéről alapján a regisztrált közlekedési bűncselekmények száma <http://ugyeszseg.hu/kozerdeku-adatok/orszaggyulesi-beszamolo/>
- http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/bunozes_es_igazsagszolgalatas_2009_2018.pdf